

akademického prostredia, ale zastúpenie odborníkmi z praxe svedčilo o dosahovaní ešte vyššej kvalitatívnej úrovne podujatia. Záverom vyjadril *prof. Vladimír Babčák* presvedčenie, že prvý ročník slovensko-českých dní daňového práva bol úspešným podujatím s kvalitným a početným zastúpením reprezentantov Slovenska a Česka, a to nielen vo vzťahu k významným predstaviteľom vedy o daňovom práve. Prvým ročníkom založená tradícia organizovania slovensko-českých dní daňového práva má preto, vzhľadom k aktuálnosti riešenej témy a aktuálnym vedecko-výskumným úlohám, potenciál ďalšieho úspešného pokračovania aj v nasledujúcich rokoch.

František Bonk* – Jozef Sábó**

Polsko jako pozitivní právní inspirace. Zpráva z právnické konference “20 years of Academic Legal Clinics in Poland – achievements, future goals and development opportunities”. Jagellonská univerzita, Krakov

Naši severní sousedé oslavili v listopadu 2017 významné výročí. Je to již dvacet let, co byla v Krakově otevřena první právní klinika v Polsku, tj. právní poradna, ve které pod vedením učitelů poskytují právní rady studenti práv.¹ Bezplatně a v rámci svého studia. Je to výročí o to významnější, že zprávy, které z Polska v poslední době slyšíme, mají tendenci všechny přátele právního státu spíš děsit než těšit. Skutečnost, že krakovská poradna, jejíž činnost nepochybně usnadňuje lidem domoci se spravedlnosti, nejenže vydržela dvacet let, ale dokonce posloužila i jako inspirace pro další poradny, nás nemůže než těšit. Tato zpráva obsahuje základní shrnutí toho, co jednotliví mluvčí během konference, která se věnovala připomenutí tohoto výročí a úvahám do budoucna, na adresu právních klinik 3.–5. listopadu 2017 v Krakově pronesli.

Založení krakovské kliniky odstartovalo doslova polskou klinickou vlnu. Do půl roku měla svoji kliniku i právnická fakulta ve Varšavě, další z nejvýznamnějších polských právnických fakult. Ostatní školy poměrně rychle následovaly a kliniky se na právnických fakultách v Polsku rychle staly normou. V současnosti má svoji právní poradnu 26 právnických fakult v 17 polských městech a patří mezi ně všechny nejvýznamnější, tj. ty, které mohou udělovat habilitace a mít PhD programy. Nejedná se přitom jen o právnické fakulty veřejné, ale i soukromé – ty si totiž nemohou dost dobře dovolit chtít od svých studentů školné a přitom nenabízet to, co standardně a ve vysoké kvalitě nabízí univerzity veřejné. Všechny kliniky jsou akreditovány, dvě univerzity dokonce práci v právní poradně považují za natolik důležitou, že ji učinily povinnou pro každého studenta.

* JUDr. František Bonk, PhD., Katedra finančního práva, daňového práva a ekonomie, Právnická fakulta Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach. E-mail: frantisek.bonk@upjs.sk.

** JUDr. Jozef Sábó, PhD., Katedra finančního práva, daňového práva a ekonomie, Právnická fakulta Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach. E-mail: jozef.sabo@upjs.sk. Tento příspěvek představuje výstup v rámci projektu APVV-16-0160: *Daňové úniky a vyhýbanie sa daňovým povinnostiam (motivačné faktory, vznik a eliminácia)* a v rámci projektu VEGA: 1/0375/15: *Daňové úniky a daňové podvody a právne možnosti ich predchádzania (inštitútmi daňového, obchodného a trestného práva)*.

¹ Pojem „právní klinika“ v tomto textu používáme v užším než běžně používaném významu, a proto k němu také synonymně používáme výraz „právní poradna“. Mezi právní kliniky bývají tradičně řazeny nejen právní poradny na právnických fakultách, jako je tomu v případě Polska (tzv. *life-client clinics*), ale i další podoby prakticky orientované výuky práva: odborné stáže či praxe v právních institucích, simulované soudy či *moot court*y nebo *Street Law* programy.

Většina právních poraden, zejména právě v době před dvaceti lety, přitom nevznikla z podnětu vedení fakult, ale jejich studentů. Studentská iniciativa se pochopitelně musela potkat s ochotou právnických fakult studentským požadavkům nakonec vyhovět a učinit právní poradny součástí fakult. Ať už vzešla iniciativa od studentů, nebo konkrétního učitele, nebylo nicméně třeba nadchnout pro myšlenku právních poraden celé pedagogické sbory. Úplně stačilo přesvědčit konkrétního učitele, najít pár odhodlaných studentů a ideálně i finanční podporu. To stačilo k tomu, aby právní poradny začaly fungovat a postupně měnit polský vzdělávací systém.

Významnou kapitolu v příběhu polských klinik sehrávají Američané. Způsob jejich úvodního zapojení přitom připomíná děj hollywoodského filmu. Dědeček paní *Joanny Wagner*, která pracovala na americkém konzulátu v Krakově, studoval svého času v Krakově. Když jeho vnučka začala v Krakově působit, pořádal ji, aby se krakovské univerzitě odvděčila. Ta se dotázala profesorky právní fakulty *Marie Szewczyk* a ta po jistém váhání požádala o pomoc se zavedením právní kliniky, která ji nedlouho předtím uchvátila při studijním pobytu v americkém Marylandu. Úkolem paní *Wagner* bylo získat finance a odborníky ochotné pomoci s ustavením kliniky, úkolem *prof. Szewczyk* pak přesvědčit vedení Jagellonské university, což se s pomocí amerických peněz z Fordovy nadace podařilo. Pod vlivem poměrně štědré finanční podpory a amerických profesorů ochotných přijet² učit do Krakova byly, jak na konferenci připomněla *prof. Szewczyk*, přehlasovány i hlasy zdůrazňující to, že krakovská právní fakulta vyučovala právo poměrně úspěšně od 14. století a nepotřebuje se tedy nijak měnit. Změnila se. Nejprve jen drobně, postupem let víc a víc, neboť právní klinika se rozrůstala a stávala její integrální součástí. Současně pomohla odstartovat polský trend, který bez nadsázky proměnil způsob právního vzdělávání a ve výsledku i myšlení v Polsku. Jak zdůraznil současný děkan krakovské právní fakulty *prof. Jerzy Pisuliński*, právní kliniky přiměly mnoho učitelů k zamyšlení nad tím, jak právo vyučují a co je vůbec smyslem výuky práva. Klinická zkušenost se postupně odrazila i v profesní přípravě státních zástupců a soudců.

Polské univerzitní právní poradny se postupně staly opravdovým fenoménem. Jen v minulém akademickém roce 2016/2017 se do činnosti právních poraden zapojilo více než 1800 studentů, kteří pod vedením 320 supervizorů³ vyřešili zhruba 6500 případů. Za dvacet let fungování poraden již studenti vyřešili přes 140 000 případů, přičemž ani jeden nevedl k tomu, že by nespokojený klient vyhrál nad univerzitou soud a získal odškodnění za neprofesionálně odvedenou práci. Polský příklad ukazuje, že jedna z největších obav všech děkanů a proděkanů v souvislosti s právními poradnami, tj. obava, že studenti poskytnou neprofesionální právní radu a nespokojený klient následně úspěšně zažaluje univerzitu u soudu, není nutná. Klienti poradny nežalují, pokud ve výjimečných případech ano, spory nevyhrávají. A i kdyby u soudu nakonec uspěli, uhradí náklady, podobně jako v případě advokátní praxe, pojistka, kterou pro tento případ mají univerzity smlouvenou.

Přes 40 % polských případů je vyřešeno za jednu až dvě návštěvy do dvou týdnů (většinou se jedná o formu krátké konzultace), dalších téměř 40 % pak do dvou měsíců, jen 3 % případů trvají déle než rok, zpravidla proto, že je třeba obrátit se na soud. Polská data

² Ty na konferenci zastupovali *prof. Catherine Klein* a *prof. Leah Wortham* z *Catholic University of America* sídlící ve Washingtonu, D. C.

³ Supervisoři jsou akademičtí pracovníci či právníci z praxe, kteří poskytují studentům podporu a zpětnou vazbu při práci v poradně a kontrolují jejich práci po odborné stránce.

také rozptylují obavu advokátních komor, že právní kliniky představují nebezpečnou konkurenci advokátů. 90 % klientů právních poraden uvádí, že kdyby nepřišlo pro radu ke studentům, na advokáta by se neobrátili.

Údaje o počtech studentů i případů mají Poláci k dispozici proto, že v roce 2002 ustavili Asociaci univerzitních právních poraden (*Fundacja Uniwersyteckich Poradni Prawnych*), která stanovuje standardy právních poraden, dohlíží na jejich naplňování, sbírá data o fungování poraden a v poslední době dokonce sestavuje žebříčky právních klinik. Na konferenci jí zastupoval a o její činnosti referoval její vedoucí, *dr. Filip Czernicki*. Asociace pomáhá také šířit klinické *know-how*, takže se na ni obrací např. nově zakládané právnické fakulty se žádostí o pomoc se zřízením právních poraden. Polská asociace funguje i v celosvětovém srovnání mimořádně dobře a efektivně, za což na polské konferenci opakovaně obdržela pochvalu nejen od polských, ale i zahraničních účastníků. Mnozí z nich ostatně využili asociací shromážděné a ochotně sdílené zkušenosti při zakládání či vylepšování právních klinik ve svých zemích.⁴

A to včetně kolegů z olomoucké právnické fakulty, kteří mohli Krakovu vavříny za ustavení první dlouhodobě úspěšné kliniky v prostoru bývalého východního bloku převzít. Jejich právní klinika, jak ve svém vystoupení zdůraznil *dr. Maxim Tomoszek*, totiž spatřila světlo o rok dříve než ta krakovská, v roce 1996. I ona měla americkou podporu a američtí prospektoři měli zájem pomoci ustavit tento způsob právního vzdělávání i na dalších právnických fakultách v České republice a dalších zemích bývalého východního bloku. Právní kliniky coby praktická forma vzdělávání, skrz kterou se studenti učí aplikovat právo a navíc vnímat i étos své profese, tj. přenášet pozornost ze zájmu o sebe a své dobré životy k potřebám a potížím druhých, kterým navíc díky svému právnímu vzdělání mohou pomoci, dobře vystihovaly americký hodnotový pohled na právní vzdělávání. Olomoucká právní poradna ovšem shodou více okolností po pár letech zanikla a dočkala se znovu-otevření v roce 2001 a následné významné reformy v roce 2006.⁵ Řadu dalších fakult se k otevření právních poraden přesvědčit nepodařilo. Úspěch krakovské a posléze varšavské kliniky nicméně pomohl přitáhnout do regionu střední a východní Evropy další donory, neboť obě poradny představovaly zřejmě první úspěšně aplikovaný model právních klinik na kontinentální právní kulturu. Postupně se tento způsob vzdělávání začal šířit po Evropě, a to nejen východní a střední, ale i západní. Je zajímavé si uvědomit, že v oblasti klinického právního vzdělávání se totiž západní Evropa (s výjimkou Spojeného království) učí od té střední a východní.

Michal Urban*

Mezinárodní konference Pracovní právo Třešť 2017

Dne 11. 10. 2017 došlo ke slavnostnímu zahájení každoročního setkání odborné obce pracovního práva a sociálního zabezpečení v Zámeckém hotelu Třešť, zařízení Akademie věd ČR. Akci pořádal Ústav státu a práva AV ČR, v. v. i., ve spolupráci s Právnickou

⁴ Jednalo se např. o *dr. Yulii Khvatsik* z běloruské státní univerzity.

⁵ I olomouckou kliniku v začátcích podpořila Fordova nadace. Poradna vznikala ve spolupráci s *prof. Stefanem Kriegerem* z *Hofstra University* v New Yorku v roce 1996 a přestala fungovat v roce 1998.

* JUDr. Mgr. Michal Urban, Ph.D., Právnická fakulta Univerzity Karlovy. Centrum právních dovedností. E-mail: urban@prf.cuni.cz.